

CZU 343.1

DOI 10.5281/zenodo.7885897

Aliona FRUNZĂ

Sergiu CREȚU

REFLECȚII PRIVIND PREGĂTIREA PENTRU EFECTUAREA RECONSTITUIRII FAPTEI

Tactica de efectuare a reconstituirii faptei reprezintă o acțiune de urmărire penală, care este mai puțin cercetată în literatura de specialitate. Această acțiune procesual-penală se aseamănă și se confundă cu verificarea declarațiilor la locul infracțiunii sau cu experimentul în procesul penal. Este actuală și foarte importantă cercetarea sub aspect tactico-criminalistic a acțiunii de reconstituire a faptei. În această ordine de idei, aflarea adevărului și împrejurărilor cu privire la infracțiune prin intermediul reconstituirii faptei este posibilă doar în condițiile în care această acțiune procesual-penală a fost bine pregătită și organizată de către subiectul care urmează să o realizeze.

Cuvinte-cheie: reconstituire, crimă, probă, infractor, locul infracțiunii, procedeu, organ de urmărire penală, procuror, reproducere, precizare și verificare a datelor.

REFLECTIONS ON PREPARING FOR PERFORMANCE RECONSTITUTION OF THE CRIME

The tactic of performing the reconstruction of the act represents a criminal prosecution action, which is less researched in the specialized literature. This procedural action resembles and is confused with the verification of statements at the scene of the crime or the experiment in the judicial process. The tactical-criminological research of the crime reconstruction action is current and very important. In this sense, finding out the truth and the circumstances regarding the crime through the reconstruction of the crime is only possible if this judicial procedural action has been well prepared and organized by the subject who is going to carry it out.

Key-words: reconstruction, crime, evidence, criminal, crime scene, procedure, investigator, prosecutor, reproduction, specification and verification of data.

Introducere. Legiferarea reconstituirii faptei în Codul de procedură penală al Republicii Moldova a avut la bază necesitatea de a spori posibilitățile de aflare a adevărului în legătură cu anumite infracțiuni sau împrejurări ale ace-

tea, precum și atribuirea prin lege a statutului de procedeu cu caracter probatoriu.

Ținând cont de faptul că tactica de efectuare a reconstituirii faptei reprezintă o acțiune de urmărire penală, care este mai puțin studi-

ată în literatura de specialitate, în special de autorii autohtoni, la fel, ținând cont de faptul că această acțiune se aseamănă, pe unele segmente, și se confundă cu verificarea declarațiilor la loculul infracțiunii și cu experimentul în procedură penală considerăm actuală și importantă cercetarea sub aspect tactico-criminalistic al acțiunii de reconstituire a faptei.

Așadar, reconstituirea apare ca o măsură de verificare și de confirmare a probelor administrate, oferind organelor de urmărire penală și celor judiciare o confirmare sigură asupra temeiniciei și veridicității probelor, vinovăției făptuitorilor și convingerilor obiective în raport cu situațiile de fapt stabilite. În acest registru de idei putem completa cu sugestia că, prin efectuarea reconstituirii faptei, în anumite situații pot fi relevate noi probe, întrucât contactul cu locul faptei sau retrăirea momentelor din timpul săvârșirii infracțiunii, poate stimula memoria făptuitorului în vederea reamintirii anumitor aspecte concrete ale acțiunilor sale ilegale care n-au fost relevate în cadrul urmăririi penale.

În această ordine de idei, nu poate fi contestată importanța și valoarea acțiunii de reconstituire a faptei, dar ținem să precizăm că aflarea adevărului obiectiv și a împrejurărilor cu privire la infracțiune prin intermediul reconstituirii faptei este posibilă doar în condițiile în care această acțiune procesual-penală a fost bine planificată, pregătită și organizată de către subiectul care urmează să o realizeze.

Metode și materiale aplicate. În procesul de elaborare a studiului au fost utilizate un șir extins de metode de cercetare, printre care enumerăm: metoda analizei, metoda sintezei, metoda inducției și a deducției, metoda sistemică și cea statică.

Rezultate obținute și discuții. Potrivit prevederilor art. 122 Cpp al RM, „organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea participanților la proces, precum și instanța de judecată, la cererea părților, considerând că este necesar pentru verificarea și precizarea unor date, pot proceda la reconstituirea, integrală

sau parțială, a faptei la fața locului, cu participarea făptuitorului, prin reproducerea acțiunilor, situației sau a altor circumstanțe în care s-a produs fapta” [1, p. 122, alin. (1)].

Prin urmare, în contextul dispunerii legale a reconstituirii este necesar să fie îndeplinite următoarele condiții:

– reconstituirea trebuie să fie motivată de organul care o dispune, respectiv organul de urmărire penală sau instanța de judecată;

– dispunerea reconstituirii să se facă din necesitatea verificării ori precizării unor date care sunt relevante pentru cauza penală;

– datele care sunt relevante pentru cauza penală să nu fi fost clarificate prin alte procedee de administrare a probelor.

Pe lângă aceste condiții mai este necesar a fi întrunite și condițiile care să permită efectuarea verificării în împrejurări cât mai apropiate de cele ale săvârșirii infracțiunii.

Reconstituirea poate fi dispusă în orice moment al desfășurării procesului penal. Prin urmare, decizia de efectuare a reconstituirii este luată de instanța de judecată sau organul judiciar (din oficiu sau la cererea participanților la proces) cu obligativitatea de a lua în considerare oportunitatea acestei activități procedurale în soluționarea cauzei, acest lucru argumentând necesitatea examinării probatoriului existent în cauză, ceea ce va evita dispunerea unui act inutil. Astfel, dacă în urma examinării probatoriului în cauză, prin coroborarea tuturor probelor administrate, se ajunge la concluzia că faptele și împrejurările cauzei sunt clar stabilite, iar persoana infractorului este identificată cu certitudine, organizarea unei reconstituirii într-o astfel de situație este fără obiect.

Modalitatea dispunerii reconstituirii este diferită în funcție de organul care ia această decizie, astfel dispunerea reconstituirii de către organul judiciar se face în faza de urmărire penală, după începerea urmăririi penale. Dispunerea reconstituirii în faza judecătorești este realizată de către instanță, printr-o încheiere, după începerea cercetării judecătorești.

Contrar celor prezentate anterior, litera-

tura de specialitate [3, p. 127] a încercat acreditarea ideii conform căreia „reconstituirea s-ar efectua, de regulă, în faza de finalizare a cercetărilor, respectiv la sfârșitul urmăririi penale”. Această idee nu poate fi pusă în practică din mai multe considerente legate în special de scopul reconstituirii ca probă, căreia îi pot urma dispunerea unor alte activități de cercetare penală, mai ales când în urma reconstituirii au fost obținute probe noi. Un exemplu ar fi acela când autorul infracțiunii cu ocazia reconstituirii își amintește de locul unde a ascuns sau aruncat corpul delict folosit la săvârșirea faptei, obiect cu privire la care se pot dispune efectuarea de constatări tehnice sau expertize.

De asemenea dispunerea de către instanța de judecată a efectuării unei reconstituirii în cauză reprezintă un alt motiv important de a nu fi de acord cu ideea promovată de literatura de specialitate cu privire la momentul efectuării reconstituirii.

Comparând apariția ideii în literatura de specialitate cu practica în domeniu se poate constata că activitatea de reconstituire a faptei este una de tactică criminalistică ce se desfășoară pe baza unor reguli cristalizate în decursul unei îndelungate activități de cercetare criminalistică, având ca fundament practica organelor judiciare, care prin soluționarea anumitor cazuri au demonstrat că nu poate fi impusă o regulă referitoare la momentul efectuării reconstituirii, care poate fi dispusă oricând în cursul procesului penal, ceea ce reiese și din prevederile de la art. 122 Cpp al RM [1].

Pregătindu-se pentru efectuarea reconstituirii, ofițerul de urmărire penală întreprinde o serie de măsuri și acțiuni, până la ieșirea la fața locului și ulterior la fața locului propriu-zis al reconstituirii [7, p. 253].

„Până la ieșirea la locul reconstituirii:

- a) studierea materialului dosarului,
- b) studierea personalității făptuitorului implicat în acțiunea de urmărire penală,
- c) stabilirea sarcinilor, condițiilor și modalității de efectuare a reconstituirii faptei,
- d) stabilirea locului, timpului și etapele

efectuării reconstituirii,

- e) stabilirea numărului și persoanelor participante,
- f) reconstituirea mediului înconjurător sau a unor anumite obiecte la locul reconstituirii,
- g) formarea planului reconstituirii,
- h) stabilirea mijloacelor tehnice care vor fi folosite și verificarea stării acestora,
- i) instructajul participanților la reconstituirea faptei,
- j) organizarea pazei locului reconstituirii etc.

Acțiunile la locul reconstituirii:

- a) stabilirea prezenței sau lipsei schimbărilor în anturajul locului reconstituirii;
- b) verificarea corespunderii condițiilor reconstituirii cu condițiile în care s-a săvârșit evenimentul infracțional;
- c) explicația drepturilor, obligațiilor și instructajul participanților;
- d) verificarea prezenței și funcționării rechizitelor și a mijloacelor tehnico-criminalistice;
- e) stabilirea mijloacelor și semnelor de legătură între participanții la reconstituire;
- f) după necesitate asigură securitatea locului reconstituirii și previne participanții de a nu relate altor persoane rezultatul acțiunii de urmărire penală” [7, p. 253].

Un element important în pregătirea pentru desfășurarea reconstituirii este studierea materialului dosarului. La etapa de pregătire în vederea efectuării reconstituirii faptei ofițerul de urmărire penală trebuie să studieze și să analizeze probele administrate în cadrul dosarului gestionat.

În procesul de analiză a materialelor cauzei sau a rezultatelor măsurilor speciale de investigație ofițerul de urmărire penală trebuie să-și creeze o imagine clară cu referire la datele care necesită a fi verificate și precizate, la ce urmează de cercetat (amplasarea obiectelor la locul infracțiunii, în împrejurimile acestuia etc.).

Un alt element important al etapei de pregătire pentru reconstituire este studierea personalității făptuitorului implicat în acțiunea de urmărire penală. Studierea personalității

făptuitorului este necesar să se efectueze gândit și complex. Trebuie accentuat că făptuitorul poate să-și dea acordul de a participa la reconstituirea faptei din următoarele motive:

1. pentru a acorda ajutor organului de urmărire penală la stabilirea adevărului;
2. pentru a accelera urmărirea pentru a ajunge mai rapid în locurile de detenție;
3. pentru a tărgăna timpul sau prin intermediul reconstituirii faptei dorește să direcționeze faza de urmărire penală pe o cale greșită;
4. dorința de a se orienta în situația creată și starea lucrurilor din dosar;
5. intenția de a stabili contacte cu alți participanți;
6. intenția de a pregăti un atac asupra participanților (în special asupra polițiștilor) în scopul evadării;
7. intenția de a distruge urmele infracțiunii care nu au fost descoperite în cadrul cercetării la fața locului.

În procesul de studiere a personalității făptuitorului, ofițerul de urmărire penală trebuie să posede și informații cu privire la rude, prieteni, cercul de cunoscuți etc. Acest lucru este foarte important în cazul în care se cercetează infracțiuni săvârșite de organizații criminale sau persoane cu antecedente penale. Informația dată poate fi folosită de ofițerul de urmărire penală pentru a neutraliza intențiile negative ale persoanei sau ale cercului de cunoscuți [7, p. 221-222].

Totodată, în procesul planificării acțiunii procesuale este necesară stabilirea sarcinilor, condițiilor și modalității de efectuare a reconstituirii faptei. Această etapă de pregătire a efectuării activității de reconstituire rezidă în stabilirea cu exactitate de către organul judiciar a problemelor ce urmează a fi verificate prin activitatea respectivă, lucru care se face în funcție de obiectul reconstituirii. Astfel, se vor desfășura activități de pregătire pentru reconstituirea în întregime sau în parte a faptei care face obiectul cauzei.

Pentru aceasta, în funcție de situație, se vor avea în vedere mijloacele tehnice necesare

care vor fi utilizate la realizarea activităților de reconstituire, vor fi studiate datele existente în dosar, iar la nevoie se va apela la o nouă audiere a persoanelor în cauză cu privire la aspectele care trebuie clarificate, și pentru care se va recurge la reconstituire, dacă nici după această ultimă audiere nu se vor lămurii aspectele în cauză. Cu privire la acest ultim aspect, în practică se pot întâlni situații în care persoanele audiate revin asupra declarațiilor anterioare și fac precizări care duc la clarificarea aspectelor ce urmau a fi lămurite prin reconstituire, determinând astfel completarea probatoriului în cauză, împrejurare care va determina organul judiciar să renunțe la efectuarea reconstituirii.

De asemenea se va avea în vedere în această fază stabilirea ordinii în care se vor desfășura activitățile ce urmează a fi efectuate pentru realizarea scopului reconstituirii.

În aceeași ordine de idei, planificarea unei reconstituirii propriu-zise presupune stabilirea locului, timpului și etapele efectuării acestei acțiuni. O cerință tactică deosebit de importantă în realizarea unei reconstituirii o reprezintă asigurarea efectuării acesteia în condițiile de loc, timp și mod cât mai apropiate de cele în care s-a săvârșit fapta cercetată. Există fapte ilicite care exceptează de la această regulă, și anume cele cu un anumit grad de pericol (explozii, incendii, trageri cu arme de foc), a căror reconstituire se limitează doar la anumite aspectele tehnice. În aceste situații se recurge la efectuarea de experimente, realizate de specialiști în domeniu, ale căror rezultate se stabilesc printr-un raport de expertiză.

Există fapte sau împrejurări care sunt de natură să lezeze demnitatea sau să pună în pericol viața sau sănătatea persoanelor care participă la reconstituire, ori pot prejudicia patrimoniul acestora sau al altora, motiv pentru care astfel de fapte nu pot face obiectul unei reconstituirii.

Totuși, în practică pot fi întâlnite cazuri când este absolut necesară verificarea prin reconstituire a unor declarații privind săvârșirea de fapte în condiții de pericolozitate. „Un exem-

plu în acest sens îl reprezintă o cauză în care s-a impus verificarea depozițiilor autorului mai multor furturi, potrivit căruia el a reușit să pătrundă într-un apartament situat la nivelul 10, printr-un geam din exterior, după ce a traversat un spațiu de circa 6 m, la înălțimea respectivă, mergând pe brâul de cărămidă, îngust de numai câțiva centimetri, construit pe fațada clădirii. Desigur că, în această reconstituire, s-au luat măsuri speciale importante pentru prevenirea accidentării inculpatului” [9, p. 184].

Pentru ca o reconstituire să genereze un rezultat concludent, la organizarea acesteia trebuie respectate următoarele condiții:

Condițiile de loc – reconstituirea să se realizeze chiar la locul săvârșirii infracțiunii, cerință imperativă impusă de norma procesuală, aceasta fiind cea mai propice metodă pentru reproducerea cât mai exactă a modului în care s-a săvârșit infracțiunea sau o parte din ea [10, p. 535].

Uneori locul săvârșirii infracțiunii suferă modificări, de la data săvârșirii acesteia până la data efectuării reconstituirii, motiv pentru care se va proceda la refacerea aspectului inițial, dacă acest lucru nu duce la distrugeri sau degradări de obiecte.

Pentru ca reconstituirea să se realizeze în condiții similare celor în care s-au comis faptele, amenajarea locului trebuie să se facă încă din timpul pregătirii reconstituirii.

Se impune sublinierea importanței amenajării locului unde se va efectua reconstituirea, mai ales în situațiile când, după săvârșirea infracțiunii, s-au stabilit condițiile favorizante, de exemplu în cazul sustragerilor, și unitatea prejudiciată a luat măsuri preventive pentru a împiedica repetarea unor fapte similare, procedând la construirea unui gard, zid, iluminarea unor porțiuni din perimetrul locului. Din aceste motive nu trebuie ignorată reamenajarea locului, când este posibil, și recurgerea la a se face precizări în timpul reconstituirii care să scoată în evidență modificările locului ce nu au putut fi înlăturate, pentru a nu fi influențat rezultatul reconstituirii.

Locul efectuării reconstituirii poate fi și altul decât cel unde s-au comis faptele, ale că-

ror împrejurării se verifică, cu condiția ca acest lucru să nu influențeze rezultatul reconstituirii.

Importanța efectuării reconstituirii la locul unde s-a comis fapta, chiar și în situația survenirii unor modificări care nu s-au putut înlătura prin reamenajare, a fost demonstrată de practică prin obținerea unui rezultat pozitiv, după cum reiese din exemplul următor. „Într-o cauză de omor în scop de jaf, al cărei bănuțat a fost arestat, iar după ce a retractat recunoașterea inițială, acesta a fost pus în libertate.

După 5 ani de la săvârșirea omorului, timp în care s-au adunat probe din care rezultă că autorul este același care fusese pus în libertate, a fost arestat din nou. A fost interogat „pe îndelete” de procurorul criminalist și, de această dată, recunoașterea inculpatului se corobora cu celelalte informații oferite de probele din dosar.

Pentru a nu mai rămâne vreo îndoială cu privire la realitatea declarațiilor date de inculpat, s-a hotărât efectuarea reconstituirii, care a fost fixată prin procesul verbal, fotografiile și o schiță cu indicarea traseului parcurs și a imobilului în care a fost comis omorul.

În acest caz a existat ceva ce a constituit un aspect deosebit pentru formarea convingerii instanței, în sensul că inculpatul este autorul faptei.

După săvârșirea omorului imobilul fusese vândut și casa suferise în interior niște transformări, care nu erau cunoscute nici de procuror și nici de polițiștii prezenți la reconstituire și, desigur, nu avea cum să le cunoască nici inculpatul. Ajungând la capătul unui coridor care trebuia să ducă spre camera unde fusese săvârșit omorul, făptuitorul s-a oprit și a început să facă observații: „aici nu era așa”, „camera unde erau ei era așa...”, „mobila se compunea din...” și așa mai departe. Verificându-se cele consemnate în procesul verbal de cercetare a locului faptei și cerându-se informații suplimentare de la persoanele care cunoscuseră configurația imobilului și dispunerea pieselor de mobilier înainte de efectuarea transformărilor operate de noul proprietar, s-a constatat că toate relatările inculpatului au fost exacte” [4, p. 181-182].

Condițiile de timp. Respectarea condițiilor de timp presupune efectuarea reconstituirii la orele sau intervalul de timp similar celui din momentul săvârșirii faptei, sens în care este indicat să se stabilească aceleași ore din zi sau din noapte, luându-se în considerare faptul că audibilitatea sau vizibilitatea diferă de la oră la oră.

Necesitatea efectuării reconstituirii în condiții de timp similare sau cât mai apropiate de cele existente în timpul producerii faptelor sau evenimentelor ale căror împrejurări se verifică, trebuie analizată din punct de vedere al influențării rezultatului reconstituirii în cazul schimbării acestor condiții.

Respectarea acestei condiții are în vedere acțiunile din locurile deschise, nu din clădiri, încăperi, unde este o situație cu totul diferită. Astfel, noaptea condițiile de audibilitate sunt mai bune, iar vizibilitatea este redusă, existând însă și diferențe: cer acoperit sau nu, ori faza în care se află luna (lună nouă, lună plină).

Avându-se în vedere aceste situații, organul judiciar la stabilirea condițiilor de timp nu trebuie să se raporteze strict la timpul astronomic, ci trebuie să respecte condițiile existente în momentul săvârșirii faptei. Astfel trebuie avut în vedere momentul când a fost săvârșită fapta, respectiv ziua, luna și ora cu aproximație, dacă nu se poate stabili exact. De exemplu, în apropierea solstițiului de iarnă, în decembrie, la ora 17, este deja întuneric, spre deosebire de luna iunie, când întunericul se lasă după ora 21 [8, p. 502-503].

În practică sunt însă situații când condițiile de lumină sau anotimp nu pot fi respectate, iar prin efectuarea reconstituirii se urmărește stabilirea posibilităților de a vedea, situație în care se va ține seama de răsăritul și apusul soarelui.

În concluzie, importanța respectării condițiilor de timp este impusă de împrejurarea care se verifică prin efectuarea reconstituirii, și nu de natura faptei săvârșite. De exemplu, dacă prin reconstituire se urmărește stabilirea posibilităților autorului unui furt săvârșit pe timp de noapte, de a pătrunde în incinta unității un-

de s-a comis fapta, printr-un anumit loc de acces, această verificare nu se va desfășura noaptea, pentru a respecta condițiile de timp care au existat la săvârșirea furtului, din moment ce timpul nu poate influența rezultatul experiențelor ce se desfășoară.

Condițiile atmosferice au o influență similară asupra percepției auditive sau vizuale, inclusiv asupra modului de executare a unor acte.

Fenomenele meteorologice reprezintă o condiție importantă de care trebuie să se țină seama în cazul efectuării unei reconstituirii care urmărește posibilitatea producerii unor fapte sau fenomene ce s-au petrecut în astfel de condiții.

Importanța fenomenelor meteorologice reiese din faptul că unele din acestea au o influență importantă asupra posibilităților de percepție. Astfel, ploaia, ninsoarea și ceața, în special, reduc vizibilitatea. Vântul poate favoriza sau face dificilă audibilitatea, în funcție de direcția în care bate. Noaptea, stratul de zăpadă, mai ales când cerul este senin, creează condiții relativ bune de vizibilitate. Când este lună plină sau la lumina fulgerelor se poate vedea foarte bine. Zgomotele furtunii sau ale tunetelor acoperă orice alt sunet.

Ținând cont de cele menționate, se impune ca aceste condiții atmosferice să fie luate în considerare la organizarea reconstituirilor de fapte săvârșite în astfel de condiții, cu atât mai mult cu cât unele fenomene de acest gen pot influența posibilitățile de percepție.

În vederea obținerii informațiilor referitoare la condițiile atmosferice, pentru o dată stabilită sau pentru o anumită perioadă, se poate apela la sprijinul instituțiilor care fac prognoze cu referire la condițiile atmosferice, ce dețin o evidență a informației complete cu referire la evoluția vremii. În acest fel, este posibilă și verificarea afirmațiilor unor persoane terțe, în legătură cu starea condițiilor climatice în momentul comiterii infracțiunii.

În practică, însă, „este dificil să se asigure efectuarea unei reconstituirii cu respectarea unor anumite condiții atmosferice, ținând cont

de faptul că unele dintre acestea sunt specifice unui anume anotimp” [10, p. 536].

În același context, o importanță în procesul planificării acțiunii de reconstituire a faptei o au și alte condiții, care vor fi luate în considerare dacă au avut sau nu o anumită relevanță în săvârșirea faptei sau în percepția ei [8, p. 186].

Din acest punct de vedere „sunt importante următoarele condiții:

- condiții de iluminare artificială sau naturală;
- condiții de distanță;
- particularitățile terenului sau spațiului în care s-a comis infracțiunea (teren arat, împădurit, nisipos etc.);
- condiții specifice, de exemplu, zgomotul de fond într-un anumit loc (zgomot de hală industrială)” [8, p. 186].

Condițiile de iluminare naturală sau artificială sunt importante din punct de vedere al posibilității de vizibilitate, care poate să difere în funcție de natura iluminării, dar și de intensitatea acesteia.

Particularitățile terenului de la locul săvârșirii faptei au semnificația lor, acestea creând posibilitatea de a verifica, de exemplu, viteza cu care o persoană poate să fugă pe un teren proaspăt arat sau prin lăstăriș; posibilitatea de întoarcere a unei mașini într-un spațiu strâmt sau accidentat etc.

Verificarea percepției auditive, cu ocazia efectuării reconstituirii, trebuie să respecte condițiile similare de la locul faptei, care au în vedere timpul de zi sau noapte, starea atmosferică, obiectele aflate în spațiul cuprins între receptor și locul desfășurării evenimentului infracțional, precum și condițiile specifice, care se datorează funcționării unor mașini ori agregate. Dacă aceste condiții nu se respectă, audibilitatea va fi alta, mai bună sau mai slabă, caz în care rezultatul reconstituirii o să fie negativ.

Cu ocazia efectuării reconstituirii, după ce condițiile care privesc perceperea auditivă sunt asigurate, persoana sau persoanele în cauză sunt așezate în locurile din care pretind că au auzit zgomotele, sunetele sau țipetele

de persoane arătate în declarații. În continuare vor fi reproduse sunetele sau zgomotele cu aceleași mijloace de la locul faptei ori cu altele asemănătoare, iar țipetele vor fi realizate de persoanele în cauză dacă este posibil, iar în caz contrar vor fi alese persoane de același sex, vârste apropiate și constituție fizică asemănătoare.

Reproducerile corespunzătoare se vor repeta de mai multe ori prin intensități diferite, înălțimi variate și, dacă se poate, felurite în privința timbrului vocii, pentru edificarea asupra realității [6, p. 71].

Stabilirea numărului și persoanelor participante. Printre participanții la reconstituire se numără organul judiciar care instrumentează cauza, acesta ocupând locul principal, deoarece este cel care stabilește necesitatea și scopul efectuării reconstituirii, fixează și conduce activitățile ce vor fi executate, materializează, apreciază și folosește, în cursul cercetării, rezultatele obținute.

Stabilirea persoanelor care vor participa la activitatea de reconstituire se va face cu respectarea prevederilor Codului de procedură penală, fiind necesar ca în mod obligatoriu să se asigure prezența făptuitorului, el fiind persoana care trebuie să arate cum a procedat și ce activități a desfășurat cu ocazia comiterii faptei, a cărei reconstituire se realizează.

Învinuitul sau inculpatul „nu poate fi obligat să participe la reconstituire, mai ales atunci când afirmă nevinovăția sa”.

În conformitate cu legea procesual penală, apărătorul învinuitului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală [1, art. 17, alin. (1)].

Astfel, asistența juridică obligatorie constituie o instituție de interes social, destinată să realizeze atât garantarea dreptului la apărare al bănuțului, învinuitului, inculpatului, cât și buna desfășurare a procesului penal.

Conform recomandărilor Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, „participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie în cazul în care aceasta o cer interesele bănuț-

tului, învinutului, inculpatului, când acesta întâmpină dificultăți pentru a se apăra el însuși, fiind mut, surd, orb sau având alte dereglări esențiale ale vorbirii, auzului, vederii, precum și defecte fizice sau mintale, când nu posedă sau posedă în măsură insuficientă limba în care se desfășoară procesul penal, când este minor sau militar în termen, când i se incriminează o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, când este reținut în stare de arest ca măsură preventivă sau este trimis la expertiza judiciară psihiatrică în condiții de staționar, când interesele bănuiților, învinuiților, inculpaților sunt contradictorii și cel puțin unul din ei este asistat de apărător, când în cauza respectivă participă apărătorul părții vătămate sau al părții civile, când interesele justiției cer participarea lui în ședința de judecată în primă instanță, în apel și în recurs, precum și la judecarea cauzei pe cale extraordinară de atac, când procesul penal se desfășoară în privința unei persoane iresponsabile, căreia i se incriminează săvârșirea unor fapte prejudiciabile sau în privința unei persoane care s-a îmbolnăvit mintal după săvârșirea unor asemenea fapte, când procesul penal se desfășoară în privința reabilitării unei persoane decedate la momentul examinării cauzei, când este necesară asigurarea apărării în procesul de audiere a minorului, în condițiile prevăzute la art.110¹ Cpp al RM” [2].

Prezența părților la reconstituire este facultativă, acestea fiind invitate numai dacă este necesar, iar dacă acestea nu se vor prezenta atunci când au fost înștiințate, acest lucru nu va împiedica efectuarea reconstituirii.

Dacă însă cu ocazia reconstituirii se verifică modul cum a acționat autorul unui furt săvârșit prin efracție, la această activitate va fi invitată să participe și partea vătămată, care va da indicații cu privire la starea inițială a locului faptei, modul în care se prezenta mobilierul înaintea furtului, amplasarea acestuia, precum și alte detalii cu privire la configurația locului faptei la data săvârșirii infracțiunii.

Dacă există temeri că printre cei care

urmează să participe la reconstituire sunt persoane care ar putea retrăi emoțiile puternice din clipele comiterii infracțiunii, acestea, pe cât posibil, nu sunt mobilizate în acest scop sau se iau măsurile necesare de îmbărbătare.

Atunci când reconstituirea are drept scop verificarea posibilităților de executare a unor activități cu caracter tehnic sau reproducerea condițiilor în care se presupune că s-a comis fapta, un accident de muncă, o distrugere prin explozie sau incendiere, trebuie să fie invitați și specialiști în domeniul respectiv. Specialiștii invitați pot face parte din rândul criminaliștilor, experților medico-legali, inginerilor auto, pompierilor, tehnicienilor etc.

Scopul asigurării prezenței specialiștilor la reconstituire este de a se asigura acestei activități un nivel științific cât mai ridicat, înlăturându-se astfel eventualele erori care pot să apară în modul de efectuare și în special de apreciere a rezultatelor experiențelor care se execută.

De asemenea, prezența specialiștilor este necesară și în cazurile în care cu ocazia reconstituirii nu au putut fi reproduse condițiile de desfășurare a evenimentelor ale căror împrejurări se verifică, rolul specialiștilor fiind de a contribui la aprecierea rezultatelor, pronunțându-se asupra modului cum a putut influența lipsa acestor condiții rezultatele obținute.

Cu privire la stabilirea participanților la reconstituire, organul judiciar are sarcina de a stabili numărul acestora, astfel încât să nu fie depășit numărul strict necesar desfășurării activităților care urmează a fi efectuate pentru realizarea scopului propus.

Persoanelor care au participat la reconstituire li se va atrage atenția să păstreze secretul cu privire la activitățile întreprinse și rezultatele obținute, în special atunci când cu ocazia efectuării reconstituirii au luat cunoștință despre unele date care constituie secrete.

Formarea planului reconstituirii. Organul judiciar, în vederea organizării în condiții cât mai bune a reconstituirii va elabora un plan de activitate care va cuprinde:

a) scopul reconstituirii, determinându-se cu exactitate problemele ce urmează a fi verificate (se vor vedea materialele și datele existente la dosar și, dacă este nevoie, se va efectua o nouă ascultare cu privire la problemele ce trebuie clarificate, existând posibilitatea ca persoana suspectă să revină asupra declarațiilor anterioare și să recunoască că a simulat spargerea pentru a ascunde o lipsă de gestiune, situație care face inutilă efectuarea reconstituirii) [8, p. 213-214];

b) participanții [5, p. 99; 11, p. 532; 9, p. 214; 3, p. 193], necesari sau indispensabili;

c) condițiile tactice și organizatorice ce trebuie respectate [10, p. 214] (de loc, de timp și de mod trebuie să fie identice sau foarte apropiate de cele din momentul săvârșirii infracțiunii) [7, p. 253];

d) stabilirea metodelor ce se vor folosi și justificarea alegerii lor [11, p. 532].

Utilajul și materialele necesare pentru efectuarea reconstituirii [11, p. 532] (uneori sunt identice cu cele care au servit la săvârșirea infracțiunii sau sunt un produs al infracțiunii, alteori sunt înlocuite – când se folosește un instrument vulnerant, la reconstituire, va fi înlocuit cu o imitație, lipsită de proprietăți vulnerante, care să constituie un pericol pentru participanți) [3, p. 194].

Stabilirea mijloacelor tehnice care vor fi folosite și verificarea stării acestora. Pregătirea mijloacelor tehnico-științifice și a altor mijloace. După cum o demonstrează practica, în cadrul efectuării reconstituirii faptei se folosesc diverse mijloace tehnico-științifice. În unele situații acestea sunt mijloace de legătură și iluminare, în altele cele de fixare a procesului de reconstituire și a rezultatelor, în a treia situație pot exista multiple mijloace de căutare, în a patra, mijloace de măsurare, în a cincea – instrumente ce funcționează pe baza razelor invizibile etc.

Pregătirea mijloacelor tehnico-criminologice și a altor mijloace se află în sarcina celui care le va utiliza. Dacă ofițerul de urmărire penală planifică să folosească personal unele

mijloace tehnico-științifice, atunci el trebuie să verifice din timp funcționalitatea lor.

Pregătirea mijloacelor de transport. Mijlocul de transport se folosește în cadrul verificării declarațiilor la locul infracțiunii, de regulă în cazurile în care este necesară:

- transportarea participanților la locul unde se va desfășura acțiunea (folosirea mijloacelor de transport pentru transportarea participanților la locul verificării declarațiilor reprezintă o condiție obligatorie, indiferent de distanță. În acest caz mijlocul de transport reprezintă și un element ce garantează securitatea participanților) [7, p. 224];

- transportarea participanților la diferite locuri în cazul în care sunt mai multe și se află la distanțe mari;

- transportarea la locul reconstituirii a mijloacelor tehnico-științifice etc.

Numărul mijloacelor de transport implicate trebuie să reiasă din numărul participanților la acțiune. Iar ofițerul de urmărire penală trebuie să țină cont și de faptul ca transportarea să se efectueze conform regulilor de circulație rutieră, pasagerii să se simtă confortabil și să existe posibilitatea aplicării mijloacelor tehnico-științifice.

Organizarea pazei locului reconstituirii. În acest context, autorul S. Marcenko evidențiază „trei niveluri de securitate:

1. acțiuni cu caracter de pază:

- pază de corp, pază a domiciliului, a proprietății;

- folosirea mijloacelor tehnice de control și interceptare a comunicărilor;

- eliberarea armei de foc și a mijloacelor de semnalizare;

- schimbarea numărului de telefon;

- schimbarea numărului de înmatriculare a mijlocului de transport;

- plasarea temporară într-un loc cu nivel sporit de securitate;

- schimbarea aspectului exterior, fără intervenții chirurgicale (operații estetice).

2. acțiuni ce prevăd:

- schimbarea locului de trai;

- schimbarea locului de muncă și de studii;
  - schimbarea numelui.
3. acțiuni ce prevăd:
- schimbarea datelor biografice, totalmente (date referitoare la rude și soți);
  - schimbarea documentelor (buletin de identitate, pașaport, diplomă de studii, certificat de naștere, permis de conducere etc.);
  - schimbarea aspectului exterior prin intermediul intervenției chirurgicale” [12, p. 15-16].

Aceste acțiuni pot fi aplicate în funcție de situația creată în momentul luării deciziei de efectuare a reconstituirii faptei (tipul de infracțiune, personalitatea făptuitorului etc.).

Instructajul participanților la reconstituirea faptei include aducerea la cunoștința participanților a drepturilor și obligațiilor, reglementate de legislația procesual-penală, a scopului și sarcinilor acțiunii de urmărire penală, precum și punctarea pe circumstanțele ce au o importanță deosebită.

Făptuitorului i se explică rolul pe care îl are în procesul de reconstituire (demonstrare a căii spre locul infracțiunii, în descrierea circumstanțelor și obiectelor etc.). Toți participanții la acțiune trebuie să știe că au dreptul să adreseze întrebări făptuitorului numai cu acordul ofițerului de urmărire penală. După terminarea instructajului, participanții trebuie să cunoască nu numai mecanismul de efectuare a reconstituirii faptei, dar și rolul pe care acesta îl are pentru a evita situații excepționale sau neprevăzute.

Acest complex de acțiuni reprezintă o parte din planul de pregătire și realizare a reconstituirii faptei.

Întocmirea planului în vederea efectuării reconstituirii faptei reprezintă, de regulă, o activitate obligatorie, indiferent de complexitatea procedurii probatorii. Acest plan se individualizează prin faptul că în el sunt prevăzute și fixate acele „puncte forte” care trebuie să fie verificate și precizate și pe care trebuie să le puncteze ofițerul de urmărire penală în timpul efectuării reconstituirii.

Pe lângă acțiunile enumerate mai sus, în etapa de pregătire până a ieși la fața locului, poate fi propusă realizarea următoarelor recomandări: înlăturarea persoanelor străine de la locul reconstituirii; efectuarea reconstituirii în perioada zilei atunci când în acel loc prezența persoanelor străine este exclusă; asigurarea pazei (nu numai pentru făptuitor, dar și pentru ceilalți participanți); blocarea locului reconstituirii; excluderea posibilității de stabilire a contactelor între participanți; existența forțelor de rezervă în cazul în care apar situații neprevăzute sau excepționale etc.

Luând în calcul faptul că unele acțiuni din *etapa de pregătire la locul reconstituirii* faptei nu necesită explicare, iar altele tangențial au fost caracterizate la etapa de pregătire până a ieși la locul reconstituirii, ne propunem să descriem doar acele acțiuni care, în opinia noastră, au impact direct asupra eficacității tacticii de reconstituire a faptei.

Amplasarea optimală a participanților reprezintă, în linii mari, o recomandare tactică generală care servește drept fundal nu numai pentru obținerea rezultatelor obiective, dar și pentru evitarea greșelilor procesuale.

Luând decizia cu privire la modalitatea de amplasare a participanților la reconstituirea faptei, ofițerul de urmărire penală trebuie să se ghideze de următoarele:

- amplasarea participanților nu trebuie să intimideze acțiunile făptuitorului, fiindcă pot exista situații când bănuitul sau învinuitul vor nega autenticitatea rezultatelor obținute în cadrul reconstituirii. În asemenea cazuri, argumentul folosit de ei se poate referi la faptul că au fost permanent cu o mână în cătușe alături de un angajat al poliției și că anume angajatul poliției l-a adus pe itinerar și în special la locul infracțiunii;
- să se excludă evadarea sau atentarea la viața și sănătatea participanților (mai cu seamă la cei înarmați);
- să asigure toate condițiile pentru fixarea rezultatelor reconstituirii. Este recomandabil ca persoana care fixează tehnic acțiunea să

nu se deplaseze înaintea făptuitorului. Faptul dat poate fi interpretat ca sugerarea itinerarului, acțiunilor care necesită să le realizeze făptuitorul la locul faptei.

Oferirea independenței persoanei ale cărei declarații se verifică. Făptuitorului i se acordă independență totală și inițiativă în alegerea itinerarului, direcției de deplasare și descriere de obiecte, circumstanțe, în vederea realizării acțiunilor etc.

Ofițerul de urmărire penală este obligat să creeze condiții pentru a asigura independența acțiunilor efectuate de făptuitor. De exemplu, dacă participanții se deplasează pe jos spre reconstituirea, făptuitorul vă merge în fruntea întregii echipe, indicând direcția de deplasare.

În cazul deplasării cu mijlocul de transport, șoferul este obligat să îndeplinească toate indicațiile persoanei cu privire la direcția de deplasare (în limita regulamentului de circulație rutieră). Despre faptul dat șoferul trebuie prevenit din timp.

Făptuitorul va fi plasat pe bancheta din față a automobilului care este implicat în acțiune. În cazul dat, ca mijloc de protecție, bănuitul sau învinuitul poate să fie încătușat pentru evitarea evadării. De pe bancheta din față îi va fi mai comod să se orienteze, să dea explicații și să dirijeze. Nu este exclus ca bănuitul sau învinuitul să se afle și pe bancheta din spate în timpul verificării declarațiilor la locul infracțiunii. Cu toate că este mai acceptabil și mai eficace poziționarea persoanei încătușate pe bancheta din spate, nu trebuie uitat faptul că ea poate influența șoferul sau cauza intenționat un accident rutier în scopul evadării.

Crearea acestor condiții permite ofițerului de urmărire penală să aprecieze cunoștințele făptuitorului cu privire la circumstanțele și locul unde se va efectua reconstituirea. În

procesul reconstituirii niciun participant nu are dreptul să se implice în cele demonstrate de făptuitor, să le corecteze sau să șoptească. În cazul în care la locul reconstituirii există astfel de situații, reconstituirea faptei își pierde caracterul probator.

În concluzie, reconstituirea faptei este un mijloc ideal pentru verificarea și precizarea unor date cu implicarea făptuitorului, prin reproducerea acțiunilor, situației sau a altor circumstanțe în care s-a produs fapta. Deși datele pot fi verificate și prin mijlocirea altor acțiuni de urmărire penală (de exemplu: compararea cu declarațiile altor participanți, confruntarea etc.), realizarea acestora nu este posibilă întotdeauna (de exemplu: infracțiunea nu a fost săvârșită în participație, fapta s-a petrecut în absența martorilor etc.) și atunci reconstituirea rămâne cea mai eficace acțiune de urmărire penală pentru obținerea certitudinii. Iar pentru a obține acea certitudine obiectivă sau adevăr în contextul circumstanțelor unei infracțiuni, anume etapa de pregătire pentru reconstituire constituie drept element de bază. Astfel, o bună planificare, pregătire și organizare a acțiunii de reconstituire va permite o verificare complexă și confirmare a probelor administrate, oferind organelor de drept convingeri suplimentare asupra temeiniciei, veridicității probelor, vinovăției infractorilor și un adevăr obiectiv în raport cu situația de fapt stabilită. Uneori în asemenea condiții se va ajunge chiar la descoperirea de noi probe, deoarece revenirea la locul faptei poate determina autorul acțiunii să-și reamintească anumite circumstanțe sau aspecte concrete ale acțiunilor sale, care n-au fost descoperite pe parcursul urmăririi penale și care pot avea o relevanță decisivă în soluționarea cauzei.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

---

1. Codul de procedură penală al RM nr.122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Repu-

blicii Moldova nr. 248-251 din 05.11.2013, 122 (<https://www.legis.md/cautare/>)

- getResults?doc_id=134475&lang=ro#, accesat la data de 28.01.2023);
- Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuțitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedură penală nr.11 din 24.12.2010, pct.8. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=347 accesat: 06.11.2021;
  - Alămoreanu S. Elemente de criminalistică, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2000.
  - Chindriș Th. G., nr. 1-2/1988, pag. 107 în Argeșanu I. Criminalistica și Criminologia în Acțiune, Ed. Lumina Lex, București, 2001;
  - Ciopraga A. Criminalistica – Tratat de tactică, Editura Lumina Lex, Iași, 1996;
  - Mircea I. Criminalistica, ediția a II-a, Ed. Chemarea, Iași, 1994;
  - Osoainu T. ș.a. Tactica acțiunilor de urmărire penală. Chișinău, 2020;
  - Stancu E. Tratat de Criminalistică, Ed. „Universul Juridic”, București, 2004;
  - Stancu E. Criminalistica, București, 1983;
  - Stancu E. Tratat de Criminalistică, Ed. Actami, București, 2001;
  - Suciu C. Criminalistică, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972;
  - Марченко С. Обеспечение безопасности участников уголовного процесса: Афтореф, дисс. к.д.н., Москва, 1994.

DESPRE AUTORI

Aliona FRUNZĂ,

*procuror al Procuraturii raionului Râșcani,
master în drept,
e-mail: aliona.frunza@procuratura.md,
ORCID ID: 0000-0003-2088-7289*

Sergiu CREȚU,

*procuror-șef al Procuraturii raionului Râșcani,
master în drept,
e-mail: s.cretu@procuratura.md,
ORCID ID: 0000-0002-5494-0642*